

תחתונים. ואם הם קלקלו בראשונה וחסרו לצדיק שהוא, הרי הדביקהו במקומו, והעולם נהוה על ידו, ושבעים תמרים נהונים מאותו התמר, (שיר ז) זאת קומתך דמתה לתמר. ואותם שנים עשר מעינות, כנגד שנים עשר שבטים, סוככים את אותו מקום קדוש.

והיו ישראל עוסקים בלמוד תורה שלמדו ממרה, והתחבר עמם הברית הקדוש ההוא, ונפרד נחש עקלתון מאותה באר מים, שהיה ממרר אותם המים. ומי היה גורם? חטאיהם עד עתה.

אבל כעת, כיון שחזרו בתשובה לרבונם, והקדוש ברוך הוא למד אותם דרכי אותו עץ החיים, זהו שכתוב (שמות ז) ויורהו ה' עץ - זו תורה שבכתב. וישלף אל המים - זו תורה שבעל פה. ומה זה וישלף? אלא יש ל"ף. יש זה העולם הבא. זהו שכתוב (משלי ח) להנחיל אהבי יש. ל"ף זו האם העליונה, חמשים שיערים שנדבק בו. אז בשמו המים, וירד הטל העליון מהעתיק הקדוש, והתמלא שדה התפוחים.

מי גרם כל זה? אל"י מ"ה, תשובת ישראל לרבונם, ואז היתה להם רשות לחנות על המים הללו. זהו שכתוב (שמות טו) ויחננו שם על המים. מהו ויחננו שם? אלא סם החיים שורה באותם המים, משום כך ויחננו שם על המים.

מדרש הנעדרם

ומפך אשר הפית בו את היאר קח בידך והלכת (שמות יז). למדנו, אמר רבי יוסי, חקוק היה המטה משני צדדים בשם הקדוש. צד אחד של רחמים ודין באותיות חקוקות, וצד אחד דין עם דין, נחש עלי צור.

באתריה, ומתזן על ידיה עלמא. ושבעים תמרים אתזינן מההוא תמר, (שה"ש ז ט) זאת קומתך דמתה לתמר. ואינון תרין עשר מבויעין, לקביל תרין עשר שבטין, סחרין לההוא אתרא קדישא.

והוה ישראל עסקין באולפן אורייתא, דאוליפו ממרה. ואתחבר עמייהו ההוא ברית קדישא, ואתפרש חוץ עקימא מההוא באר מים, דהוה ממרר לאינון מיין. ומאן הוה גרים חובייהו עד השתא.

אבל השתא, כיון דאחדרו בתיובתא למאריהון, וקודשא בריך הוא אולף לון אורחי דההוא אילנא דחיי, הדא הוא דכתיב, ויורהו ה' עץ, דא תורה שבכתב. וישלף אל המים, דא תורה שבעל פה. ומאי וישלף, אלא יש ל"ף, יש, דא עלמא דאתי. הדא הוא דכתיב, (משלי ה כא) להנחיל אהבי יש. ל"ף, דא אימא עילאה, חמשין תרעין דאתדבק ביה. כדין בסימו מיא, ונחת טלא עילאה מעתיקא קדישא, ואתמלי חקל תפוחין.

מאן גרם כל דא, אל"י מ"ה, תיובתא דישראל למאריהון. וכדין הוה להון רשו, למשרי על הנהו מיא. הדא הוא דכתיב, ויחננו שם על המים. מאי ויחננו שם, אלא סמא דחיי שריא באינון מיין, בגין כך ויחננו שם על המים. (דף לח ע"א)

מדרש הנעלם

ומפך אשר הפית בו את היאר קח בידך והלכת. תניא, אמר רבי יוסי, גליף הוה חוטרא מתרין סטרין, בשמא קדישא. חד סטרא דרחמי ודינא באתון גליפין. וחד סטרא דינא בדינא, (משלי ל ט) נחש עלי צור.